

Позитивний вплив волонтерської діяльності виявляється не лише у наданні допомоги потребувачим, а і у гармонізації особистості самих волонтерів, зокрема у сприянні самоактуалізації, збагаченні досвіду, розширенні мережі соціальних контактів та ін. Проте складність поняття волонтерства як соціально-психологічного феномена потребує здійснення подальших наукових розвідок у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Говоруха Н. О. Типи волонтерської діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 8. С. 24–27.

Оксана Волошина,
провідний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем управління
правоохоронною діяльністю
та її психологічного
супроводження навчально-
наукового інституту
післядипломної освіти
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат психологічних
наук, доцент

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ НА ЕТАПІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОБОРУ ВОЛОНТЕРІВ

Волонтерська діяльність, як і будь яка інша діяльність, структурована певними мотивами, що стають основою для детермінації мотивації до цієї діяльності. Вивчення мотивації до волонтерської діяльності дозволяє прогнозувати та впливати на успішність й результативність волонтерської діяльності. Врахування ієрархії мотивів, потреб людини необхідне для добору, навчання, психологічного супроводження та визнання волонтера.

Наші тези присвячені напрямам дослідження мотивації на етапі психологічного добору волонтерів.

На думку деяких науковців, успішність формування мотивації волонтера, як людини із альтруїстичною спрямованістю, пов'язана із двома мотивами: морального обов'язку та морального співчуття [1, с. 152]. Людина з моральним обов'язком здійснює альтруїстичні вчинки заради морального задоволення, самоповаги, гордості, підвищення моральної самооцінки (уникнення або усунення викривлення моральних аспектів Я-концепції уявлення

про себе), ставлячись при цьому до об'єкта допомоги по-різному (і навіть іноді негативно). Такий волонтер здебільшого налаштований прагматично й наслідком його волонтерської діяльності часто стає підвищення соціального статусу, отримання нової посади тощо.

Людина з моральним співчуттям проявляє альтруїзм у зв'язку з ідентифікаційно-емпатичним злиттям, ототожненням, співпереживанням, але іноді виражається виключно на словах, без опредмечування у діях. При цьому альтруїстичні прояви нестійкі, а сфера добровольчих інтересів широка і різноманітна (від допомоги військовим до підтримки безпритульних тварин).

Згідно із теорією соціальних норм (Е. Гоулднер, Д.Бетсон), альтруїстична поведінка розглядається як відповідність приписаним нам суспільним правилам, при цьому виділяються два типи альтруїзму – взаємний і справжній. У першому випадку людина допомагає тому, хто допоміг їй, а за умов неможливості надати допомогу відчуває почуття провини. Крім того взаємний альтруїзм найяскравіше виявляється у ситуаціях, коли добрий вчинок отримує публічний розголос – тобто отримує суспільне схвалення. «Справжній» альтруїзм диктується нормою соціальної відповідальності. Вона спонукає надавати допомогу не зважаючи на можливу взаємність, при цьому процес надання допомоги часто не має позитивного забарвлення, а обумовлений виключно виконанням відповідної моральної норми [5].

На думку В. Зливкова та С. Лукомської, розуміння мотивів волонтерської діяльності тісно пов'язане із поняттям «метамотивації» А. Маслоу. Така мотивація найбільш властива людям, що самоактуалізуються, у яких задоволені потреби нижчого рівня. Вони стверджують, що континуум «метамотивація» і «метапатологія» є нечітко визначеним, а, відповідно один феномен може одночасно виявлятися із рисами іншого, що спостерігається й стосовно сучасної волонтерської діяльності, коли, з одного боку, вираженим є бажанням допомагати іншим, а з іншого – отримувати від цього особисту користь і спекулювати на довірі суспільства [2].

На думку Т. Лях, людина приходить до організації зі своїми індивідуальними мотивами. Тому, під час психологічного добору волонтерів, потрібно виявляти та враховувати їх потреби та мотиви, поступово розкриваючи цінності волонтерської групи, її місії. За результатами психодіагностики потенційному волонтеру можна запропонувати наступні напрями волонтерської діяльності: – задоволення фізичних потреб

(приготування їжі; пошив та роздача одягу; робота на свіжому повітрі, пов'язана з проведенням різноманітних спортивних заходів; робота у притулку, центрі денного перебування, літньому таборі тощо); – задоволення потреби у безпеці (розповсюдження екологічно чистих продуктів харчування; робота у колективі з метою розширення кола спілкування; робота спільно з правозахисними організаціями; робота для підвищення професіоналізму, що дозволить закріпити позиції на основному місці роботи; отримання знань, умінь, навичок, які допоможуть працевлаштуватися тощо); – задоволення соціальних потреб (організація та участь у різноманітних соціальних заходах; адміністративна робота; менеджерська робота; робота у групі з представниками обох статей тощо); – задоволення потреби у почутті гордості та престижу (представлення інтересів організації; керівництво групою; отримання престижної посади тощо); – самореалізація (розробка власного соціального проекту; творча робота з ненормованим графіком; викладацька/тренерська робота тощо) [3].

Слід зазначити, що визначення типу мотивації потенційного волонтера під час проведення співбесіди дозволить знайти індивідуальний підхід до організації його волонтерської діяльності та більш довготривалої роботи в організації [4, с. 148]. Відповідно до мотивації, якою керуються потенційні кандидати, виділяють п'ять типів волонтерів: 1) «волонтер-альтруїст» керується виключно просоціальною мотивацією (прагне допомогти людям, виконати громадянський обов'язок); 2) «волонтер-альтруїст, орієнтований на власний саморозвиток» має суто альтруїстичні мотиви та розглядає волонтерську діяльність як можливість набути новий досвід, спробувати себе у професії; 3) «волонтер-альтруїст, орієнтований на дозвілля» поєднує альтруїстичні мотиви із сприйманням волонтерства як способу організації власного дозвілля, пошуку нових друзів, задоволення потреб у спілкуванні; 4) «волонтер-прагматик» сприймає волонтерство як інструментальну роль (можливість кар'єрного зростання, набуття соціального статусу тощо) і хоча просоціальні мотиви у нього практично відсутні, однак це не значить, що вони гірше виконують свої обов'язки; 5) «волонтер зі змішаним типом мотивації» у волонтерській діяльності прагне реалізувати власні альтруїстичні прагнення, досягти професійного та особистісного розвитку, провести вільний час і розширити коло спілкування [4].

Таким чином, дослідження мотивації на етапі психологічного добору волонтерів сприяють підвищенню ефективності

волонтерської діяльності; дозволяють удосконалити процеси добору, навчання, супроводу та становлення волонтерів.

Список використаних джерел

1. Грига І. Досвід волонтерської роботи та напрями її вдосконалення / Ірена Грига, Оксана Брижовата, Лілія Дума, Ольга Лисенко. Соціальна робота в Україні: перші кроки / ред. В. Полтавець. Київ : КМ «Academia», 2000. С. 145–172.

2. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Психологічні особливості волонтерської діяльності у сучасній Україні : мотиваційний аспект. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки*. 2015. № 2 (15). С. 41.

3. Лях Т.Л. *Види мотивації до волонтерської діяльності* Вісник Запорізького національного університету, 2 (15). 2011. С. 37–41.

4. Трубнікова О.А. Соціально-психологічний зміст менеджменту волонтерської діяльності. Актуальні проблеми психології. 2010. Т. 7. Вип. 22. С. 147–148.

5. Gouldner A. *The Future of Intellectuals and the Rise of New Class* / A. Gouldner. New York, Toronto, 1979. 160 p.

Людмила Воят,

старший викладач кафедри
юридичної психології
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ВІЙНИ

Війна в Україні завдала непоправних фізичних та психологічних травм дорослим та дітям, які стали свідками та жертвами ведення бойових дій на території нашої держави. Враховуючи особливу вразливість психіки дітей до негативних впливів з боку зовнішнього середовища та серйозні наслідки у вигляді змін емоційного, когнітивного та соціального розвитку, саме ця категорія постраждалих вимагає до себе підвищеної уваги практиків та науковців. На жаль, величезна кількість дітей внаслідок війни потребує дієвої психологічної підтримки та допомоги не тільки з боку найближчого оточення, а й фахівців відповідних служб, волонтерів.

Волонтерська діяльність, особливо в умовах війни, має значний вплив на моральний стан громадянського суспільства. Вона згуртовує пересічних громадян, людей з різним